

Pravo na privatnost obitelji i djece u medijskom izvještavanju

Grmovšek, Vedrana

Undergraduate thesis / Završni rad

2023

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, Faculty of Croatian Studies / Sveučilište u Zagrebu, Fakultet hrvatskih studija**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:111:630916>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-06-19**

Repository / Repozitorij:

[Repository of University of Zagreb, Centre for Croatian Studies](#)

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
FAKULTET HRVATSKIH STUDIJA

Vedrana Grmovšek

Pravo na privatnost obitelji i djece u medijskom izvještavanju

ZAVRŠNI RAD

Zagreb, 2023.

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU

FAKULTET HRVATSKIH STUDIJA

ODSJEK ZA KOMUNIKOLOGIJU

Vedrana Grmovšek

Pravo na privatnost obitelji i djece u medijskom izvještavanju

ZAVRŠNI RAD

Mentor: prof. dr. sc. Danijel Labaš

Zagreb, 2023.

Sadržaj

1. Pravni okviri zaštite djece u medijima	2
1.1. Pravo na privatnost	2
1.2. Pravni okviri zaštite djece u medijima.....	2
2. Zaštita privatnosti djece	4
3. Analiza i usporedba istraživanja zaštite privatnosti djece u medijskom izvještavanju	5
3.1. Djeca u medijima – ozbiljne i tabloidne novine	7
3.2. Utjecaj medija i smjernice za etičko medijsko izvještavanje	7
Zaključak.....	9
Literatura	10

Uvod

Suvremeno društvo karakterizira povezanost cijelog svijeta, a važnu ulogu u tome imaju mediji. Zahvaljujući tehnologiji poput interneta vijesti svakodnevno stižu velikom brzinom, pri čemu je važno da vijest bude zanimljiva, a posljednjih godina učestalije se pojavljuje i termin senzacionalizam. Sve to pridonosi čitanosti i gledanosti medija, ali isto tako dolazi i do kršenja brojnih ljudskih prava. Posebno je važno naglasiti kršenje prava djece i obitelji te njihove privatnosti kojima ćemo se baviti u ovome radu. Djeca su najranjivija društvena skupina upravo zato što se ne mogu sama braniti i dužnost je društva da ih zaštiti. Lana Ciboci (2014:93) govori da „mediji imaju važnu ulogu u promoviranju dječjih prava. Svojim priložima mogu upozoriti na kršenje ili zanemarivanje određenih dječjih prava, raditi na njihovoj promociji, ali isto tako često su upravo mediji ti koji svojim izvještavanjem krše osnovna dječja prava.

“ Dječja prava definirana su Konvencijom o pravima djeteta Ujedinjenih naroda iz 1989. godine, a brojne zemlje su je kao i Hrvatska ratificirale. Hrvatska isto tako ima različite zakone kao i strukovne kodekse kojima štiti prava djece, o čemu ćemo pisati u nastavku ovoga rada. Jedna od tih struka je i novinarska, a novinarsko izvještavanje – prema Kodeksu časti hrvatskih novinara – treba biti objektivno i u skladu s etičkim načelima. Međutim u praksi često svjedočimo da to nije tako.

U ovome radu bavit ćemo se stoga i kršenjem, ali i zaštitom djece i hrvatskom novinarskom praksom u području dječjih prava na privatnost u medijima. S tim ćemo ciljem prikazati i analizirati najvažnija istraživanja na ovom području te osnovna obilježja kršenja prava djeteta, kao i ulogu novinara i njegovu društvenu odgovornost u obavljanju svog posla.

U prvom dijelu rada bavit ćemo se zakonodavnim okvirima i najvažnijim dokumentima koji se bave zaštitom prava na privatnost i prava djece. U drugom dijelu rada donosimo pregled istraživanja i zaključke, dok u trećem dijelu proučavamo utjecaj medija na prava djece i smjernice za etičko izvještavanje.

Na poslijetku ćemo na temelju literature prikazati i analizirati medijsko izvještavanje o djeci na primjeru ozbiljnih i tabloidnih novina te pokazati ima li u njima kršenja navedenih prava

1. Pravni okviri zaštite djece u medijima

1.1. Pravo na privatnost

„Pravo na privatnost predstavlja širok pojam kojim se štiti više čovjekovih prava vezanih za osobnost. To se pravo sastoji od niza prava kao što su pravo na život, uz zaštitu privatnoga života, obiteljskoga života i prava na dom, zaštita časti i ugleda, ne otkrivanje sramotnih činjenica, zaštita fizičkoga i moralnoga integriteta osobe, zaštita od objavljivanja informacija koje pojedinac dobiva ili daje u povjerenju, pravo na tajnost dopisivanja, ali i zaštitu od objavljivanja privatnih fotografija bez prethodnoga odobrenja i tome slično“ (Musa,2016:221).

Pravni leksikon donosi potpuniju definiciju koja glasi „Pojam privatnosti obuhvaća nekoliko sfera čovjekova života, odnosno, podatke o njima:

- intimnu sferu, u koju, načelno, nitko drugi nema pristupa pa to vrijedi i za podatke o njoj;
- privatnu sferu, koju dijeli s obitelji, ukućanima, liječnikom, odvjetnikom i sl., ali se podatci te sfere ne smiju, načelno, bez posebnoga odobrenja onoga o čijoj se privatnosti radi, dijeliti trećim osobama;
- privatno-javnu sferu, koja se odnosi na privatni život, ali koji se odvija na javnim mjestima te podatci iz te sfere nisu tajni, no ne smije ih se koristiti preko granice u kojoj bi se neka osoba isticala s obzirom na druge koji su u javnosti“ (Pravni leksikon,2007:1310).

Privatnost kao i druga ljudska prava možemo promatrati kroz tri socijalno-psihologijska pristupa: individualni, međuljudski i međugrupni (Pennington,2001.) Individualni se pristup bavi procesima unutar pojedinca, njegovom ličnosti i emocijama. Međuljudski pristup proučava procese unutar pojedinih grupa, stavove prema njima, položaj pojedinca unutar neke grupe, dok se međugrupni bavi odnosima među grupama. U kontekstu pak privatnosti djeteta govorimo o djetetovom identitetu, duševnom integritetu, slici u javnosti, stvaranju slike o njemu, razumijevanju interpretacije i tumačenja njegova života i njega samog (Gabelica Šupljika, 2009: 3).

1.2. Pravni okviri zaštite djece u medijima

Prava djece definirana su kao skup pravnih normi koje uređuju položaj djeteta u nekoj zajednici, a nalazimo ih u kaznenom, radnom, zdravstvenom i drugom zakonodavstvu (Hrabar, 2016: 63). Prava svakog djeteta definirana su i zaštićena međunarodnim aktima čijim usvajanjem država jamči poštivanje i ostvarivanje prava. Konvencija o pravima djeteta

Ujedinjenih naroda iz 1989. jedan je od takvih akata. Nastala je na temelju Ženevske konvencije 1924. godine te Deklaracije o pravima djeteta Ujedinjenih naroda iz 1959. godine, kao odgovor na potrebu za regulacijom prava djece-

U članku 2 Konvencije stoji kako se svaka država obvezuje poštivati i osiguravati prava svakom djetetu bez diskriminacije na rasnoj, nacionalnoj, religijskoj ili bilo kojoj drugoj osnovi, bez obzira na djetetovo porijeklo ili imovinsko stanje (Zlatović, 2007: 92). Važno je spomenuti članak 16 koji se odnosi na temu ovog rada, a koji navodi: „Niti jedno dijete ne smije biti izloženo proizvoljnom ili nezakonitom miješanju u njegovu privatnost, obitelj, dom ili prepisku, niti nezakonitim napadima na njegovu čast i ugled. Dijete ima pravo na zakonsku zaštitu protiv takvog miješanja ili napada“ (Konvencija o pravima djeteta, 2018, čl.16) Također, važni su članci 12, 14 i 15 koji jamče djetetu pravo na izražavanje njegovih stavova o stvarima koje se njega tiču; pravo djeteta na slobodu izražavanja, traženja, širenja te primanja informacija u bilo kojem obliku; slobodu misli, savjesti i vjere te slobodu udruživanja i mirnog okupljanja“ (Konvencija o pravima djeteta, 2018, čl.12,14 i 15).

Ratifikacijom Konvencije o pravima djeteta Hrvatska se obvezala da će svakih pet godina izvještavati UN-ov odbor za prava djeteta o mjerama i učincima mjera te cjelokupnom napretku u provedbi mjera za poboljšanje položaja djeteta.

Ostali međunarodni pravni akti koji se bave pravima djeteta su i Europska socijalna povelja iz Torina iz 1961. godine, Opća deklaraciju o pravima čovjeka iz 1948. godine, kao i Europska konvencija o ostvarivanju dječjih prava koju je 1996. godine donijelo Vijeće Europe (Zlatović, 2007: 94). Zbog ratifikacije tih dokumenata u Hrvatskoj je promijenjen Obiteljski zakon i ti u dva navrata :1998. je dodan članak 86, koji nalaže da svako dijete ima pravo na brif+gu za zdravlje i život, sigurnost i odgoj život s roditeljima te izbor škole i zanimanja (Obiteljski zakon, 1998), dok je 2014. taj članak promijenjen i sadrži dio prava djeteta na informaciju i izražavanje vlastitog mišljenja. Zato u članku 86 novog Obiteljskog zakona stoji kako dijete ima pravo na prikladan način saznati okolnosti slučaja u kojemu se odlučuje o njegovu pravu ili interesu te izraziti vlastito mišljenje koje se mora poštivati i uzimati ga u obzir u skladu s djetetovom dobi i zrelošću. Također člankom 87 određeno je da dijete koje je navršilo četrnaest godina ima pravo slobodno odlučivati o vlastitoj vjeroispovijesti, dok je člankom 88 određeno da dijete s navršениh šesnaest godina može donositi odluke u vezi sa svojim zdravljem ili liječenjem (Obiteljski zakon, 2014).

2. Zaštita privatnosti djece

S obzirom na područje interesa našega rada, važna su prava koja se tiču privatnosti, očuvanje djetetova identiteta te primanja i širenje informacija, što obuhvaća već spomenuti članak Konvencije o pravima djeteta koji navodi: „Niti jedno dijete ne smije biti izloženo proizvoljnom ili nezakonitom miješanju u njegovu privatnost, obitelj, dom ili prepisku, niti nezakonitim napadima na njegovu čast i ugled (...) Dijete ima pravo na zakonsku zaštitu protiv takvog miješanja ili napada”. u sljedećem članku 17 stoji kako država priznaje važnost sredstava javnog priopćavanja te se obvezuje osigurati djetetu „pristup obavijestima i materijalima iz različitih nacionalnih i međunarodnih izvora, osobito onih koji teže promicanju društvene, duhovne i moralne dobrobiti djeteta, kao i njegova tjelesnog i duševnog zdravlja” (Konvencija o pravima djeteta, 2018). Manje je poznato da postoji i dokument pod nazivom Standardna minimalna pravila UN-a za primjenu sudskih postupaka prema maloljetnicima iz 1985. koji štiti privatni život maloljetnika od neželjenog i pretjeranog publiciteta te je zabranjena objava bilo kakvih informacija koje bi otkrile njegov identitet (Blažević, Stipišić 2007: 55). Člankom 35 Ustava Republike Hrvatske „jamči se pravna zaštita osobnog i obiteljskog života, dostojanstva, ugleda i časti”. Također člancima 36 i 37 zajamčena je sloboda i tajnost dopisivanja te tajnost osobnih podataka. Nadalje, sloboda mišljenja i izražavanja misli kao i sloboda govora jamče se člankom 37 Ustava (Ustav Republike Hrvatske, 2010). Kaznenim zakonom u članku 178 određeno je kažnjavanje jednom godinom zatvora onoga tko iznese podatak iz osobnog ili obiteljskog života djeteta, objavi fotografiju ili otkrije identitet djeteta te time na bilo koji način ugrozi njegovu dobrobit. Kazna je uvećana ako se isto djelo počini putem tiska, radija, televizije ili računalnih i društvenih mreža s obzirom na to da je tako informacija postala pristupačna velikom broju ljudi te ako je navedeno djelo počinjeno u obavljanju profesionalne djelatnosti ili ga je počinila službena osoba (Blažević, Stipišić, 2007: 56). Zakon o medijima člankom 16 nalaže: „Mediji su dužni poštovati privatnost, dostojanstvo, ugled i čast građana, a osobito djece, mladeži i obitelji bez obzira na spol i spolno opredjeljenje. Zabranjuje se objavljivanje informacija kojima se otkriva identitet djeteta, ukoliko se time ugrožava dobrobit djeteta.“ Nadalje, članak 7 kaže: „Svaka osoba ima pravo na zaštitu privatnosti, dostojanstva, ugleda i časti (Zakon o medijima, 2013).

Prekršajnim zakonom u postupku prema maloljetnim počiniteljima prekršaja predviđeno je da se bez odobrenja suda ne smije objaviti tijekom prekršajnog postupka, kao ni identitet maloljetnika ili bilo što temeljem čega bi se otkrilo o kome se radi (Prekršajni zakon, 2013).

3. Analiza i usporedba istraživanja zaštite privatnosti djece u medijskom izvještavanju

Tema zaštite prava djece u hrvatskim medijima istražena je do određene mjere, a mi smo pretragom otkrili da postoje svega tri istraživanja. No, kako je naše istraživanje ograničeno, pretpostavljamo da bismo dubljom analizom i istraživanjem otkrili mnoga druga istraživanja koja su posvećena zaštiti prava djece u medijima. Stoga ćemo u nastavku usporediti samo ta tri istraživanja koja smo otkrili te vidjeti koliko se u hrvatskim dnevnim novinama štitio identitet djece. Prvo, sveobuhvatno istraživanje svih tiskanih medija u Hrvatskoj provedeno je 2010. godine, a objavljeno 2011. pod naslovom „Djeca u dnevnim novinama, Analiza izvještavanja o djeci u 2010.“ Lane Ciboci, Hrvoja Jakopovića, Suzane Opačak, Anje Raguž i Petre Skelin(Kanižaj, Ciboci, Labaš, 2011: 103)

Cilj istraživanja bio je utvrditi zastupljenost priloga koji obrađuju temu dječjih prava tijekom 2010. godine, to jest jesu li izvještaji senzacionalistički i izvještava li se o djeci često ili rijetko, jesu li oni primarni izvor informacija, piše li se o njima pozitivno ili negativno. Odnosno, autore je zanimalo krše li novinari dječja prava, koriste li senzacionalizam u izvještavanju o djeci, je li kontekst izvještavanja o djeci više pozitivan ili negativan, na koji način izvještavaju o tragedijama i djeci s teškoćama u razvoju te otkrivaju li djetetov identitet. Istraživanje je provedeno od 1. siječnja do 31. prosinca 2010. godine na izdanjima sedam hrvatskih dnevnih novina. Drugo istraživanje koje smo pronašli provedeno je dvije godine nakon toga, a proveli su ga Danijel Labaš i Leali Osmančević. Istraživanje „Dječji domovi u hrvatskom tisku u 2012. godini: Analiza Jutarnjeg lista i Večernjeg lista“ obuhvatilo je razdoblje od 1. siječnja do 31. prosinca 2012. godine, a njime se željelo utvrditi u kojoj mjeri su zastupljene i na koji način obrađene teme vezane uz dječje domove. Treće istraživanje je kao i prvo iz 2010. godine, a objavljeno je pod naslovom „Zaštita privatnosti djece u Večernjem listu i Jutarnjem listu u 2013. godini u odnosu na 2010. godinu“ autorice Lane Ciboci.

Od prvog obuhvatnog istraživanja tiska provedenog 2010. mnogo se ukazivalo na poštivanje dječjih prava, osobito u medijima. Cilj istraživanja bio je utvrditi je li se i kako promijenio

način izvještavanja o djeci u dnevnim novinama u razdoblju od 2010. do 2013. godine, to jest poštuju li se dječja prava na privatnost češće i štiti li se njihov identitet onda kada je to potrebno. Istraživanje je obuhvatilo vremensko razdoblje od 1. siječnja do 30. lipnja te su analizirani prilozi Večernjeg lista i Jutarnjeg lista kao novina koje imaju najveću nakladu u Hrvatskoj. Analizom i usporedbom rezultata navedenih istraživanja zaključeno je kako se u 2010. godini o djeci češće izvještavalo u negativnom kontekstu, što bi značilo da dominiraju teme o nesrećama u prometu, nasilju, zlostavljanju ili kriminalu gdje su sudionici djeca. Tek su pojedini prilozi imali pozitivan karakter i izvještavali o aktivnostima u vrtićima i školama, edukaciji, priredbama, humanitarnim akcijama, dječjim uspjesima, posvajanju i slično.

Prema tom istraživanju, identitet djeteta na fotografijama štiti se u većini novinskih priloga tako da je dijete fotografirano s leđa, zamagljenim licem ili trakama preko očiju, no identitet djeteta u tekstu u odnosu na fotografije više je puta bio otkriven onda kada je trebao ostati zaštićen. Slično je i u 2012. godini kada su analizirani prilozi o dječjim domovima. Oni se rijetko pojavljuju te su češće spominjani u negativnom kontekstu i u vrijeme blagdana. Osim toga, identitet šticećenika dječjih domova u većini takvih priloga nije ostao zaštićen onda kada je trebao. Nakon istraživanja iz 2010. mnogo se ukazivalo na poštivanje dječjih prava, osobito u medijima te je cilj istraživanja iz 2013. godine bio utvrditi je li se i kako promijenio način izvještavanja o djeci u dnevnim novinama, poštuju li se dječja prava na privatnost i štiti li se njihov identitet onda kada je to potrebno. „ Rezultati istraživanja pokazali su kako je identitet djeteta na fotografijama otkrivan više u 2013. u odnosu na 2010. godinu. S druge je strane što se tiče zaštite identiteta djece u tekstu, u 2013. godini u više slučajeva zabilježeno kako je identitet djece ostao zaštićen nego što je to bilo u 2010. godini. Time je zaključeno da se od 2010. do 2013. izvještavanje o djeci nije puno promijenilo te da tamo gdje se u 2010. više štitio identitet djeteta, u 2013. to je mnogo manje i obrnuto. Ipak, u 2013. identitet roditelja otkrivan češće nego 2010. godine čime je neizravno otkriven i identitet djeteta. Zanimljiv je rezultat kako je priloga o djeci općenito mnogo manje 2013. godine nego 2010., što je pozitivno ako se prisjetimo kako su prilozi o djeci uglavnom negativnog karaktera. Analizom i usporedbom istraživanja Lana Ciboci zaključuje kako je broj slučajeva kršenja dječjih prava i zaštite njihove privatnosti manji u 2013. nego u 2010. godini, no unatoč tome taj je broj još uvijek velik i s obzirom na to da se radi o djeci autorica smatra kako je to vrlo osjetljiva tema kojoj treba pristupati vrlo oprezno te poduzeti određene mjere kojima bi djecu bilo moguće više zaštititi, a odgovorne za kršenje dječjih prava djelotvorno sankcionirati“ (Herceg-Gogić, 2019:8)

3.1. Djeca u medijima – ozbiljne i tabloidne novine

Kao što su pokazala istraživanja, djeca se u medijima često prikazuju na senzacionalistički način, osobito kad se izvještava o događajima u koje su uključeni kao žrtve počinitelji ili svjedoci kaznenih djela te kao sudionici vršnjačkog nasilja. Pritom se ističu negativni aspekti njihova ponašanja, nepotrebno se iznose obiteljske prilike, podaci o zdravstvenom stanju ili se daju nestručne procjene karaktera i ponašanja, što može štetiti razvoju. Zapaža se i neodgovoran odnos novinara i urednika prema obavezi zaštite identiteta djeteta, pa se tako objavljuje puno ime i prezime djeteta, fotografija ili se identitet otkriva objavom punog imena članova djetetove obitelji.

Prema istraživanju Lane Ciboci i suradnika iz 2010. godine, analizirana su sva izdanja sedam hrvatskih novina: Večernji list, Jutarnji list, Vjesnik, 24 sata, Novi list, Glas Slavonije i Slobodna Dalmacija. Ukupno su analizirana 3.453 novinska priloga. Istraživanje je potvrdilo kako mediji u gotovo četvrtini slučajeva otkriju identitet djeteta bilo preko fotografije, objavom škole koje dijete pohađa, ulice u kojoj živi...Zabrinjavajuće je je kako ozbiljne novine kao što su Jutarnji list otkriju identitet maloljetnika u 24,1% slučajeva, a tabloidne novine poput 24sata u 23.9% slučajeva. Dominantne teme su negativnog karaktera: nasilje i zlostavljanje, kriminalne i prekršajne aktivnosti. Karakteristika su i jednostrani izvori informacija: roditelji, policija, bolničko osoblje. . Zanimljivo je i da se podaci iz 2013. u usporedbi s 2010. nisu značajno promijenili (Ciboci i dr., 2011: 15).

Marta Vlainić istražila je 2011. godine kako Večernji list i Jutarnji list izvještavaju o djeci te utvrdila da novinari i urednici ne poštuju profesionalna načela prilikom izvještavanja o djeci i da se pravo djeteta na privatnost krši kada novinari pojedinačno izvještavaju o djeci, te da je izvještavanje o djeci marginalizirano jer se objavljuju kratki članci u danima kada se novine manje čitaju (Vlainić,2012)

3.2. Utjecaj medija i smjernice za etičko medijsko izvještavanje

Važno je naglasiti kako svaki medijski prikaz neće naštetiti djetetu. Naprotiv, želimo da djeca budu vidljiva u društvu, da se njihov glas čuje i tu su mediji dragocjeno sredstvo. Problem nastaje kada medijski prikaz nije u interesu djeteta, a novinarima i urednicima je potrebno pomoći u razaznavanju dobrobiti djeteta i stjecanje znanja o razvoju i pravima djece. Djecu u medijskom izvještavanju ne treba tretirati kao odrasle u malom jer su ona ranjivija, ograničena u svojim kapacitetima, iskustvima i mogućnostima sagledavanja posljedica pojedinih postupaka, ovisna o skrbi i potpori odraslih te nesamostalna.

Proteklih godina mediji su odigrali važnu ulogu u podizanju svijesti o zaštiti prava djece. Samim time pridonijeli su jačanju institucija čija je zadaća zaštita dječjih prava. Brojni su

mediji edukativno pristupili temi kako bi javnosti olakšali prijavljivanje slučajeva, primjerice zlostavljanja djece, jer je velik broj slučajeva koji ostaju neotkriveni. Tako mediji pridonose senzibiliziranju javnosti ali samo ako je izvještavanje u potpunosti etično odnosno ako je osigurano da se ni u kojem slučaju ne otkrije identitet žrtve, što prema istraživanjima koje smo prikazali nije uvijek bio slučaj. Nestručno izvještavanje dodatno ugrožava dijete, a osim povredom njegove privatnosti i otkrivanja identiteta (premda i neizravno), dijete je izloženo sekundarnoj viktimizaciji, to jest dolazi do ponovnog proživljavanja traume te je velika mogućnost izloženosti djeteta neugodnim situacijama i reakcijama okoline u kojoj živi ili se školuje ako bude prepoznato u medijima (Flego, 2011: 66). Osim neposrednih posljedica u okolini, medijsko izlaganje djeteta žrtve može ostaviti i dugoročne posljedice na dijete te dovesti do depresije, nedostatka samopoštovanja, osjećaja manje vrijednosti ili u najgorim slučajevima i do tragičnih ishoda. Medijski prikaz djece utječe na odnos prema djeci u društvu, ponašanje odraslih prema djeci i način na koji djeca sama vide svoju ulogu (Flego, 2011: 69). Upravo iz gore navedenih razloga postoje smjernice i preporuke za etičko izvještavanje o djeci. Postavio ih je UNICEF kako bi pomogle poduprijeti najbolje namjere moralnih izvjestitelja, kako bi mediji o djeci izvještavali s dovoljno osjetljivosti i prilagođeno njihovom uzrastu. Tako postoje smjernice za intervjuiranje djece koje nalažu kako treba izbjegavati pitanja, komentare i stavove koji osuđuju ili ne uvažavaju kulturne vrijednosti djeteta, ne smije biti diskriminacije pri izboru za intervju, nema namještanja, djeca se moraju osjećati ugodno te treba dobiti dopuštenje roditelja ili staratelja za svaki intervju, snimku ili fotografiju (Flego, 2009: 77). Nadalje, postoje smjernice za izvještavanje o djeci u kojima stoji kako nije dozvoljeno dodatno obilježavati niti jedno dijete, djetetovu priču uvijek treba staviti u točan kontekst, treba promijeniti ime i zamutiti lik djeteta koje je žrtva ili počinitelj seksualnog zlostavljanja, djeteta oboljelog od nekih malignih bolesti (osim ako roditelj daje suglasnost) te djeteta osuđenog za zločin. U određenim je slučajevima ipak dozvoljeno korištenje djetetova identiteta, a to je ako dijete stupi u kontakt s izvjestiteljem da se njegovo mišljenje čuje, ako je dijete dio kampanje i naravno, kada je to u njegovom najboljem interesu (Flego, 2009: 79). Ured pravobraniteljice za djecu donio je preporuke o medijskom izvještavanju o djeci. Njima savjetuju kako o djeci treba izvještavati s velikom pažnjom i oprezom, kako novinari moraju podizati svijest o kršenju dječjih prava te kreirati pravila i poticati primjere dobre prakse, djecu koja su bolesna ili žive u siromaštvu ne treba prikazivati tako da se izaziva sažaljenje niti onu koja imaju teškoća u razvoju prikazivati kao osamljene ili bespomoćne već ukazivati na njihove uspjehe (Flego, 2009: 81). Također smjernice Pravobraniteljice nalažu da „prilikom izvještavanja treba voditi računa o maksimalnoj zaštiti

djetetova identiteta, obiteljskih prilika ili okolnostima iz kojih bi se posredno moglo zaključiti o identitetu djeteta“ (Stavovi, inicijative i preporuke ureda pravobraniteljice za djecu, 2006.)

Zaključak

Mediji imaju velik utjecaj u promicanju dječjih prava i isticanju važnosti zaštite tih prava. Moraju upozoravati na njihovo kršenje i temama o djeci pristupati vrlo oprezno. Novinarska praksa u Hrvatskoj često se ne pridržava pravila struke pa se tako svakodnevno susrećemo s kršenjem prava djece i neetičkim izvještavanjem o djeci. Ponekad su i roditelji ti koji dopuste otkrivanje identiteta djeteta tako što sami pristanu stati pred kamere ili davati izjave ne razmišljajući kako ih okolina može prepoznati te kakve to posljedice može ostaviti na dijete. Dijete u tom slučaju može biti izloženo sekundarnoj viktimizaciji te njegov daljnji razvoj može biti ugrožen. Ponekad, nažalost, dolazi do situacija kada djeca dignu ruku na sebe same, što je najgori mogući ishod. Vrlo je važno da mediji kao instrumenti koji oblikuju javno mnijenje i stavove u društvu upravo zbog tog ogromnog utjecaja promiču zaštitu identiteta djece pri izvještavanju. UNICEF je zbog toga donio smjernice za etičko izvještavanje medija koje nalažu kako pravilno i moralno izvještavati o djeci ili intervjuirati djecu. Osim navedenih i Hrvatsko novinarsko društvo objavilo je svoj Kodeks časti hrvatskih novinara(2009), to jest vlastita pravila o etičkom izvještavanju, pri čemu su dva članka toga Kodeksa – 19 i 20 – izravno posvećena djeci. Kroz usporedbu nekoliko velikih istraživanja koji se dotiču područja zaštite privatnosti identiteta djece u medijskom izvještavanju, nažalost, vidimo kako su upravo mediji najviše odgovorni za povrede prava privatnosti djece putem medija. Djeca su vrlo osjetljiva te kao najslabija skupina društva nisu u mogućnosti sama se obraniti i zaštititi. Iz godine u godinu usporedbom istraživanja dolazimo do zaključka kako se na zaštitu identiteta samog djeteta obraća više pažnje, no djetetov identitet više se otkriva neposredno otkrivanjem identiteta roditelja ili osobnih stvari djeteta. Uz zakonske regulative koje jamče zaštitu dječjih prava, malo je nadležnih institucija koje ih i provode, odnosno kažnjavaju prekršitelje. Shvaćajući važnost zaštite identiteta djece ipak kod novinara, urednika i nakladnika još uvijek ne vidimo pozitivne promjene u ponašanjima i praksi koje bi rezultirale većom zaštitom dječjih prava. Jedino što struka može učiniti jest educirati novinare te se nadati kako će svatko od njih postupati u skladu s normama i vlastitim moralom pri izvještavanju o djeci.

Literatura

1. Blažević S., Stipišić J. (2009.), „Pravna zaštita privatnosti djece u medijima”, u: M. Flego (ur.) *Zaštita privatnosti djece u medijima: zbornik priopćenja s tribine*, Zagreb: Tamposit Nedelišće, 53-63
2. Ciboci, L. (2014.) *Zaštita privatnosti djece u Večernjem listu i u Jutarnjem listu u 2013. godini u odnosu na 2010. godinu*, *Medijske studije*, vol. 5 (9), https://hrcak.srce.hr/index.php?show=clanak&id_clanak_jezik=188585
3. *Djeca medija: Priručnik obitelj i izazovi* <https://www.djecamedija.org/wp-content/uploads/2018/04/prirucnik-obitelj-i-izazovi165x240mm-v3-web.pdf>
4. Flego, M. (ur.) (2009.) „Stajališta, inicijative i preporuke Ureda pravobraniteljice za djecu o medijskom izvještavanju o djeci”, *Zaštita privatnosti djece u medijima: zbornik priopćenja s tribine*, Zagreb: Tamposit Nedelišće, 81-83
5. Flego, M. (ur.) (2009.) „UNICEF-načela za etičko izvještavanje o djeci“, *Zaštita privatnosti djece u medijima: zbornik priopćenja s tribine*, Zagreb: Tamposit Nedelišće, 77-81
6. Herceg Gogić, K. (2019). *Dječja prava u medijima - kršenje, zaštita i novinarska praksa u Hrvatskoj* (Završni rad). Zagreb: Sveučilište u Zagrebu, Fakultet hrvatskih studija.
7. Hrabar, D. (ur.) (2016.) *Prava djece-multidisciplinarni pristup*, Zagreb: Pravni fakultet Sveučilišta u Zagrebu
8. *Kodeks časti hrvatskih novinara* (2009.), Hrvatsko novinarsko društvo, <https://www.hnd.hr/search/kodeks-casti>
9. *Konvencija o pravima djeteta* (2018.), Ministarstvo vanjskih i europskih poslova, <http://www.mvep.hr/hr/vanjska-politika/multilateralni-odnosi0/multi-organicinijative/ujedinjeni-narodi/konvencija-o-pravima-djeteta/>
10. Labaš, D., Osmančević, L. (2014.) „Dječji domovi u hrvatskom tisku u 2012. godini: Analiza Jutarnjeg lista i Večernjeg lista”, *Medijske studije*, vol. 5 (10), https://hrcak.srce.hr/index.php?show=clanak&id_clanak_jezik=200121
11. Musa I. (2016) *Medijsko pravo, sloboda izražavanja u Bosni i Hercegovini i Republici Hrvatskoj*, Mostar : Školska naklada
12. *Pravni leksikon* (ur. Pezo, V.), Leksikografski zavod Miroslav Krleža, Zagreb, 2007.
13. *Priručnik o pravima djeteta u europskom pravu* https://www.echr.coe.int/documents/d/echr/Handbook_rights_child_HRV

14. Stavovi, inicijative i preporuke ureda pravobraniteljice za djecu (2006.) Republika Hrvatska pravobranitelj za djecu, <http://dijete.hr/websites/dijete.hr/Dokumenti/Za%20novinare/Preporuke%20o%20me%20dijskom%20izvjestavanju%20o%20djeci.pdf>
15. Zlatović, D. (2007.) Pravna zaštita djeteta i izazovi scenske umjetnosti, *Dijete i društvo: časopis za promicanje prava*, vol. 9 (1): 89-113